

HZ. PEYGAMBER'İN NÜBÜVVETİNİN SÜRESİ VE KAPSAMI

Çalıştay Bildiri ve Müzakere Metinleri

17-19 Ekim 2014

Gaziantep Üniversitesi Havra Kültür Merkezi

Gaziantep 2015

Nübüvvet İlişkin Sorun Alanları

Şaban Ali DÜZGÜN*

Giriş Yerine

Kur'an-ı Kerim'in İslâm'dan önceki dinî gelenekleri ağırlıklı olarak Allah ve peygamber tasavvurları odağında eleştirdiğini biliyoruz. Aynı olumsuz âkıbetin Müslümanlar tarafından yaşanmaması için Kur'an-ı Kerim, hem ulûhiyet hem de nübüvvet algısını doğru bir rotaya oturtacak bir retorik geliştirmiştir. Allah'ın varlığından daha ziyâde O'nun birliği üzerinde durulması, evrenin tek bir kudret tarafından idare edildiğinin bütün zihinlere kavratılmaya çalışılması, ulûhiyet tasavvurunun sağlam bir zeminde inşâsına yöneliktir. Benzer şekilde Allah'ın peygambere sitemleri (*itâblar*), ondan olağandışı beklentiye giren her zihne, onun beşer olduğu yönündeki uyarıları, hayatında bir insanın başına gelebilecek iyi-kötü her olayı yaşaması (zafer kadar yenilgiyi de tatması; baba olup sevindiği kadar evlâdını kaybetmenin hüznünü yaşaması; evlenmesi ve eşini kaybetmesi; eşleriyle yaşadığı sorunlar, vs.) Hz. Peygamber'i beşer-nebî-resûl modeli olarak önümüze koymaktadır.

Kur'an-ı Kerim *şehîd* ve *şâhid* terimleri üzerinden bir peygamber modellemesi yapmaktadır. Aslında bu iki terim öncelikle Allah için kullanılmaktadır. Buradan Peygambere oradan da Peygamberin ümmetine geçilmektedir. *Şehîd* (çoğulu *şühedâ*) olayların içinde fâilin

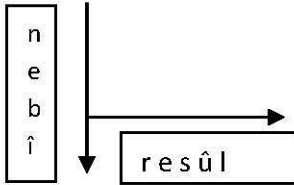
* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı, duzugun@ankara.edu.tr.

aktif olarak rol aldığı sürece işaret etmektedir. *Şâhid* (çoğulu *şâhidîn*) olayların pasif öznesine, başka bir ifadeyle gözlemleyene işaret etmektedir. Hem Allah hem Hz. Peygamber, Kur'ân'da *şehîd* (aktif özne) olarak tanımlanmakta ve Müslümanların da aktif özneler/rol modeller olarak hayat sürmeleri talep edilmektedir.

Kur'ân, önümüze bütün başarılarını çalkantılı bir yaşam içinde elde eden, iyi ile kötünün diyalektiğinden her zaman daha hayırlı ve kalıcı olanı çıkarmayı başaran bir resûl-nebî örneği koymaktadır. Kur'ân bu modellemesiyle, Peygamberi beşerî niteliklerinden soyup çıkararak ve Kur'ân'ın resmettiği peygamber algısını ters yüz ederek ulûhiyet tasavvurunun da altını oyan zihinlere karşı bir uyarıda bulunmaktadır.

1. Nebî ve Resûl Ayrımının Yarattığı Sorunlar

Nebî ve resûl arasında yapılan ayrımın istismârlara kapı araladığına hepimiz şâhidiz. Bir peygamberin Allah'tan vahiy almasını *nübüvvet*, bunu insanlara aktarmasının ise *risâlet* olarak tanımlamak ve nebî ve resûl terimlerinin aynı peygamberin iki ayrı fonksiyonuna işaret ettiğini görmek durumundayız.

Hz. Peygamber'in nübüvvet ve velâyet yönlerinin bulunduğunu, nübüvvetin bittiğini ama velâyetin devam ettiğini iddia eden İbnü'l Arabî de, nübüvvet doktrini etrafında oluşan sorunlardan bir diğerine kaynaklık etmiştir. Peygambere verâsetin **velâyet** yoluyla devam ettiğini söylemek sûretiyle İbnü'l Arabî, kontrolsüz/kayıt dışı bir alan yaratmıştır. İlhâm, mükâşefe/keşf vb. bilgi edinme yollarının bu doktrinle yakından ilgili olduğu âşikârdır. Bu tür verilere daha açık olan Eş'arî geleneğin aksine, Mâtürîdîlerin ilhâm, irfân ve mükâşefenin

kaynaklık ettiği verilere bilgi değeri atfetmemesi, ortaya çıkması muhtemel sorunları bloke etmeye dönük olmalıdır.

2. Vahyin Bilgi Değeri

Peygambere vahyedilen âyetlerin kaynağını hikmetten aldığını söyleyen âyeti¹ dikkate aldığımızda, vahyin bilgi değerini yeniden gözden geçirmemiz gerekmektedir. Kur'ân-ı Kerîm, peygamberlere kitapla birlikte hikmetin/hükmün; mülkle birlikte hikmetin/hükmün verildiğini söyler² ve Peygamberlerin insanlara kitabı ve hikmeti öğrettiğini ifade eder.³ Kitap ve hikmet verilerek selim bir akla ve vicdâna kavuşturulan kimsenin yanlışa düşmeyeceği vurgulanır. “Kendisine kitap, hüküm ve nübüvvet verildikten sonra hiçbir beşerin kalkın bana ibadet edin demesi düşünülemez.”⁴ âyeti, bu kaynakların insanda yarattığı akla, vicdana/sağduyuya işaret etmektedir.

Hikmeti evrensel/tümel/küllî doğrular havuzu olarak tanımlarsak, aslında, vahiy ile tümel doğruların örtüşerek meydana getirdiği bir gerçeklik alanıyla buluşuruz. Nebînin getirdiklerini de bu küllî doğrular zemininde anlamak gerekir.

İnsana kavrayabileceği ilk bilgileri Âdem'e isimleri (beş duyuyla kavranan dış gerçekliğin bilgisini) öğreterek veren Allah, insanı eğitime sürecini ona kendi **ismini** (metafiziksel bilgi) okuma emrini vererek⁵ kemâle erdirmiştir. Eşyânın/dış gerçekliğin bilgisinden Allah'ın bilgisine geçme aşamasına evrilen insan, aynı öğrenme sürecini vahiy bağlamında da yaşamıştır. Başka bir ifadeyle vahiy de ilk peygamberden son peygambere gelinceye kadar bir tekâmül sürecinden geçmiştir. Kendinden önceki kitapların aksine Kur'ân-ı Kerîm, inanç sistemini

¹ el- İsrâ 17/39: “Bunlar sana Rabbinin **hikmetten** vahyettiği âyetlerdir.”

² el- En'am 6/89; en- Nisâ 4/113.

³ el-Bakara 2/129.

⁴ Âl-i İmrân 3/79.

⁵ İkra' bi'smî rabbik (el- Alak 96/1).

dahi bilgi zemininde inşa etmek sûretiyle,⁶ vahiyle insanlığın buluşma kriterini değiştirmiş oldu. İnsanı kendi dışındaki bir varlığa bağlayan akit (akîde) anlaşılabilir ve açıklanabilir maddelerden oluşuyordu. “Allah vardır ve birdir”; “Ölümden sonra hayat vardır” gibi bütün akîde önermeleri, salt birer inanç nesnesi olmanın ötesinde anlaşılabilir ve açıklanabilir bilgisel içeriğe sahiptirler. Başka bir ifadeyle bunlar doğrulukları söyleyene değil, kendi iç tutarlılıklarına bağlı birer burhanî önermedirler/yargıdırlar. Son dinin vahyî karakterinin bu şekilde hikmetle ve bilgiyle yoğrulmuş olması onun nübüvvetine ilişkin karakterini de kendinden öncekilerden farklılaştırmıştır. Bu farklılık peygamberin nübüvvet iddiasının gösterdiği mucizelerde değil, getirdiği ilâhî mesajın yarattığı yarattığı bireysel ve toplumsal değişim ve dönüşümde aranmasını gerektirir. Hz. Peygamber'e kendinden önceki peygamberler gibi mucize verilmediğini söyleyen âyet-i kerîmeyi⁷ bu bağlamda okumak gerekir.

3. Hz. Peygamber, Peygamberler Halkasına Eklenen Bir Halkadan Öte Bir Anlama Sahiptir

Hz. Peygamber kendisini, her ne kadar kendisine kadar akan peygamberler irmağının bir kolu ve yeni bir akımın öncüsü değil binlerce yıllık bir geleneğin tamamlayıcısı olarak tanımlasa da, son peygamber olmanın getirdiği daha büyük bir referans çerçevesine sahiptir. Bu farklılık şurada yatmaktadır: Hz. Peygamber, kendisine kadar gelen bu geleneğin bazı temel kavramlarını ve bu kavramlardan rengini alan bir yaşam biçimini kaldırıp atmış, bu kavramlardan bir kısmını muhafaza etmiş bir, bir kısmını da revizyona tabi tutmuştur. Böyle bir elemeye tâbi tutmak sûretiyle, Hz. Peygamber kendisinden önceki dinlere mensuplarınca eklenen düşünceleri dinin hâlis formundan kaldırıp atma, tahrîf edilen/referans çerçeveleri dağıtılan

⁶ **Fa'lem** ennelü lâ ilâhe illallah... (Allah'ın var ve bir olduğunu bil(giye dayandır). Bu âyet, dine girişin anahtarı olan kelime-i tevhîdi, yani Allah'ın varlığı ve birliğini bilgi zemininde inşa etmeyi talep etmektedir (Muhammed 47/19).

⁷ el- İsrâ 17/59.

terim ve kavramlara yeniden hayat verme ve onları kendi orijinal yapıları üzerinde yeniden inşâ etme, 'din'in temel yapısında bulunması gereken ama din mensuplarınca kaldırılıp atılan temel taşları yeniden yerlerine yerleştirme, vs. gibi kapsamlı bir onarım faaliyetine girmiştir. Bu çaba sonucunda dinin katışıksız formuna (ihlâs) ulaşılacak istenmiştir. Kur'an'da "Dini sadece Allah'a has kılmak"⁸ şeklinde ifadesini bulan misyon da bu çabanın bir ürünü olarak tezâhür etmektedir. "Din, sadece Allah'ın oluncaya kadar mücadele etmek"⁹, emri de, din mensuplarının kendi yorumlarıyla dinin özünü küllendirdikleri gerçeğine dikkat çekerek, bu öz formun yeniden hayâtiyet kazanmasını talep etmektedir.

4. Peygamber Bir İnsandır

"Peygamberler onlara dediler ki: Biz sizin gibi bir insandan başkası değiliz. Fakat Allah nimetini kullarından dilediğine lütfeder. Allah'ın izni olmadan bizim size bir delil (sultân) getirmemize imkân yoktur. Mü'minler ancak Allah'a dayansınlar."¹⁰

Bu âyette, dinin kaynağının Allah olduğu ve peygamberlerin de bu İlâhî irâdeye göre hareket ettikleri ifade edilmektedir. Can alıcı nokta âyetin sonundadır: **Mü'minler ancak Allah'a dayansınlar**, derken peygamberin konumunu aşırı uçlara iten insanlara bir uyarı yapılmaktadır.

5. Peygamber Sistemli Eğitimden Geçmeyen Bir Ümmîdir ve Normatif Bir Yaşam Sürmeyen Ümmî Bir Halka (el-Cum'a 62/2) Gönderilmiştir

Annesinden doğduğu gibi saf ve temiz olmayı ve herhangi sistemli bir eğitimden geçmemeyi ifade eden 'ümmî' kelimesinin Hz. Peygamber'e sıfat yapılması da, kendisinden önceki dinsel geleneklerden bir kopuşun olacağını göstergesidir. Bu saf zihne

⁸ cz- Zümer 39/2 11, 14;el- A'raf 7/29; el-Ankebût 29/65.

⁹ el- Bakara 2/193.

¹⁰ İbrâhim 14/11.

indirilen vahiy, kendi bireysel ve toplumsal matrisini yaratmış ve kendisini diğer geleneklerle karşılaştırarak kurmak yerine, önce kendi tezlerini ortaya koymuş, ardından bir karşılaştırma ortamı yaratmıştır. Sağduyuya ve rasyonel bir zemine oturan bu yeni din katışıksız haliyle mensuplarına temel kriterler (*Furkân*) sunmakta ve dinin özüne yapılması muhtemel her yeni eklemeyi bu kriterleri dikkate alarak ortadan kaldırma gücü vermektedir.

“Ümmî” kelimesini Peygamberin okur-yazar olmadığı tezine temel yapmak yanlıştır. Zira ümmîlik sadece Hz. Peygamber'in değil Arap toplumunun özelliği olarak da Kur'ân'da sunulmaktadır.

“Ümmî” kelimesi, “annesinden doğduğu gibi saf, sistemli bir eğitimden geçmemiş kişi” anlamlarına ek olarak, “daha önce peygamber gönderilmemiş ve kitap verilmemiş millet” anlamına da gelir. Hz. Peygamber'in, ataları uyarılmamış (ümmî) bir halka gönderildiğini söyleyen âyet-i kerîme, Arap toplumunun ve peygamberin ümmîlik özelliğine işaret etmektedir.¹¹

Yahudi geleneğinde kendilerine kitap verilmeyen ve peygamber gönderilmeyen (başka bir ifadeyle de Yahudi olmayan) toplumlara **Goyim** (İbranice) yahut onun Latince karşılığı olarak **Gentile** adı verilirdi. Bu kelimenin Arapça'daki karşılığı **Ümmî**'dir.

Peygamber'e: “Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin”¹² şeklindeki hitâbı, onun yazmayı bilmediği şeklinde yorumlamak doğru değildir. Kitap, din literatüründe okuma yazmayı değil, kutsal kitabı ifade eder. Üstelik âyette “iman nedir bilmezdin de” denilmektedir. Bu ikisi, peygamberin peygamberliği almadan önceki halini tanımlayan iki unsurdan ibarettir.

6. Peygamberin Görev Sınırı ve Sünnetin Bağlayıcılığı Sorunu

“ ... Peygambere düşen ancak apaçık bir tebliğdir”¹³

¹¹ Yâ-Sîn 36/6.

¹² eş- Şûrâ 42/52.

¹³ el Ankebût 29/18.

Peygamberin görev sınırı, yani söz ve davranışlarından nelerin bütün müminleri bağladığı meselesi, *sünnet* ve *ef'âlü'n-Nebî* başlıkları altında tahlil edilmiş ve bu konuda müstakil eserler yazılmıştır.

Ünlü usûlcü Ahmed b. İdris el-Karafi¹⁴ ve Tunuslu âlim Tâhir b. Âşûr¹⁵ bu konuda eser verenlerdendir. Karafi peygamberi;

1. Peygamber,
2. Devlet başkanı,
3. Müftü ve

4. Kadı olarak görmekte ve onun her bir eylemini ve sözünü bu kategorilere göre değerlendirmektedir. Karâfi'ye göre Peygamber, insanlara din ile ilgili tebliğlerinde, sadece bildirmekle sorumludur. Bu bildirilene uymak ya da reddetmek dinleyenlerin sorumluluğu içindeki bir husustur. Peygamber aynı zamanda devlet başkanıdır. Devlet başkanı olarak bildirimlerinde ise, dinleyenlerin böyle bir seçim hakkı yoktur. Bildirilene uymak konusunda zorlama vardır. Peygamberin tek tek fertlerin özel durumlarını göz önünde bulundurarak verdiği yargı hükümleri vardır ve bunlar da sadece o hükme muhatap olan kişileri bağlar ve genelleştirilemezler. Aynı şekilde Hz. Peygamber'in bütün edimlerini farklı kategorilerde değerlendirmekte ve Hz. Peygamber'i sadece peygamber olarak görmenin ve hayatında yaptığı her şeyi peygamberliğinin bir uzanımı olarak yorumlamanın yanlış olduğunun altını çizmektedir.

Âyetlerde geçen; "Peygamber ne sapmış ne de asılsız şeylere inanmıştır. O, kendiliğinden bir şey söylemez; söylediği ancak kendisine gönderilen vahiydir, bunu da çok güçlü Cebrâil ona öğretmiştir"¹⁶ âyetine dayanarak peygamberin sözlerini/hadisleri vahiy eseri olarak görmek doğru değildir. Bağlamdan da anlaşılacağı gibi, peygamberin kendiliğinden söyle(ye)meyeceği şey şüphesiz vahiydir. Kendiliğinden söyleyemeyeceği şeyin referansının hadis olması, realiteye mutâbık değildir.

¹⁴ Karafi, *el-Ihkâm fi temyizi'l-fetâva ani'l-ahkâm ve tasarrufâti'l-kâdi ve'l-imâm* (ncsr. Abdülfetâh Ebû Gudde, Halep, 1967)

¹⁵ bk. Tâhir b. Âşûr, *Makâsidi'ş-şer'iati'l-İslâmiyye*, Tunus 1978.

¹⁶ en- Necm 53/5.

Bu anlamda Peygamberin sözlerini ve selefin (sahâbe, tâbiîn ve tebeü't-tâbiîni içeren ilk üç nesil) sözlerini hadis olarak formüle edip dinin kaynağı olarak göstermek son derece yanlış sonuçlara götürmüştür. Bunlar fikhın kaynağı olarak alınabilir, dinin değil. Peygamberin sözlerini onlara bir ilâhîlik yüklemeyen, *kavlü'n-Nebî* olarak formüle edip onlardan yararlanmak ise peygamberin dindeki konumu itibarıyla kaçınılmaz bir gerekliliktir.

7. Peygamberlerin Bir Beyyine ile Gelmeleri

“Ey kavmim! Eğer benim, Rabbim tarafından verilmiş apaçık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir rızık vermişse buna ne dersiniz? Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslâh etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı ile olur. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim”¹⁷

Bu âyette, bir peygamberin en önemli vasıflarının sıralandığını görüyoruz: *Her şeyden önce* peygamberler Allah tarafından kendisine veya kendisinden önceki bir peygambere gönderilmiş bir delile, vahye dayanırlar. *İkincisi* peygamberler, ümmetlerine tebliğ ettikleri şeyleri her şeyden önce kendi nefislerinde yaşarlar; sözleri ile özlery, kalpleri ile amelleri birbirine uyar; ümmetlerine tebliğ ettiklerine aykırı davranmazlar. *Üçüncüsü*, peygamberler birer ıslahatçıdır; onların görevi yapmak, düzeltmektir; iyiliğin hâkim olması, insanların doğruya ve iyiye yönelmesi için elinden geldiğince çaba göstermektir. *Dördüncüsü* peygamberler sadece Allah'a güvenir ve dayanırlar; başarının, yalnız Allah'tan geldiği hususunda hiçbir şüpheleri olamaz; bu sebeple de Allah'tan başka hiçbir kuvvete ve desteğe sahip olmasalar bile, yine de ümitsizliğe düşmezler.¹⁸ Ümitsizliğe düştüklerinde Allah'ın kendilerini destekleyecek bir rûhsal huzur ve

¹⁷ Hûd 11/88.

¹⁸ bk. İlgili âyete mütercimlerin yaptığı yorum.

dinginliği kendilerine indireceklerini bilirler. Bu rûhsal huzur ve dinginlik, Kur'ân'da **sekîne** olarak geçmektedir.¹⁹

Sıkıntılarının zirveye ulaştığı, ümitsizlik hâlinin bütün benliklerini sarmaya başladığı durumlarda insanların kendi dışlarından müdâhaleye açık hale gelmektedirler. Peygamberler bunun istisnası değildir. Bunun örneklerini Hz. Peygamber'in yaşamından takip etmek mümkündür. *İsrâ* sûresinin ilk âyetlerinde anlatılan gece yolculuğu, Hz. Muhammed'in en sıkıntılı döneminde gerçekleşmiş, yalnız olmadığı ve desteklenmeye devam edildiği mesajı kendisine böylece verilmiştir. Aynı şekilde, *Duhâ* sûresi vahyin kesildiği ve Allah'ın kendisiyle irtibatı kestiğini düşündüğü, etrafındaki insanların bu yöndeki telkinlerinin onu bunalıttığı **fetret dönemi** denilen bir evreden sonra girdiği bunalım neticesinde inmiş ve kendisini teskîn etmiştir:

“Kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye yemin ederim ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı...”²⁰

8. Peygamber, İnsanlara Rağmen Değil, İnsanlar İçin Vardır

Peygamber toplumdan kopuk ve onların problemlerini görmezden gelip, onlara dışarıdan keyfi kurallar koyan biri değildir. Hitap ettiği insanların endişelerine ve problemlerine öncelik vermek onun öncelikli hedefi olmuştur. Bu durumun ilginç bir örneğini *Mücâdele* sûresinde görmek mümkündür.

“Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir... İçinizden **zihâr** yapanların kadınları, onların anaları değildir. ... Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. Kuşkusuz Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır.”

Araplar arasında “zihâr” denen saçma âdetin kurbanı olmuş bir kadının kocasını şikâyet etmesi ve böyle bir âdetin kaldırılmasını, toplumda her kesim arasında adaleti gözetmesi birinci öncelik olması

¹⁹ el- Fetih 48/4, 18; et- Tevbe 9/26, 40.

²⁰ ed- Duhâ 93/1.

gereken dinden beklediğini ısrarla Hz. Peygamber'den talep etmesi sonucu bu âdet kaldırılmıştır. Bu kadın peygambere gelmiş ve genç yaşında kocasına hizmetler ettiğini, ona çocuklar verdiğini yaşlanınca da kendisine zihar yapıp, perişan duruma düşürüldüğünü şikâyet etmiş ve tekrar kocasına dönmesini mümkün kılan bir hüküm istemişti. Bu ısrarlı arayışlar sonucunda mesele çözülmüş ve kadınların Arap toplumundaki bu mağduriyeti önlenmiştir. Bu hanımın tutumu **Mücâdele** olarak adlandırılmış ve sûreye de ismini vermiştir.

Hz. Muhammed'in temel niteliği Kur'ân'da **rahmet peygamberi** olarak ortaya konmaktadır:

“Biz seni ancak Âlemlere rahmet olarak gönderdik.”²¹

Bu rahmet oluşunu da o da getirdiği özgürlük, kardeşlik ve eşitlik ilkeleriyle tesis etmiştir.

Bütün peygamberler gibi en büyük özgürlüğe kavuşturucudur ve insanların kendi içlerinden en hayırlı olanı seçip işlerinin başına getirmeleri konusunda ısrarcı olmuştur. Sezar'ın hakkı Sezar'a anlayışına karşıdır. Sezarların hiçbir şekilde olmayacağı bir toplumsal yapı öngörmüş ve yukarıda geçen üç kavramı bu yapının temeline yerleştirmiştir. Üzerlerinde bütün insanların yaratıcısı ve doğuştan getirdikleri haklarının koruyucusu durumunda bulunan bir Allah'ın varlığı fikrine sahip olan hiçbir insan mutlak ve nihâi anlamda hükümranlığı elinde bulunduran bir Sezar'a, krala dayanmaz ve krallığının hatırına temel haklarından vazgeçemez. Hz. Peygamber bu vurgusuyla kendisine inanan inanmayan bütün insanlar tarafından verilen **el-Emîn/Güvenilir** isminin gereği bu doğuştan getirilen hakların güvenliğini sağlayacak bir yapının inşâsını da üzerine almış daha doğrusu aslında böyle bir yapıyı inşâ etmek için görevlendirilmiştir. *İnsanların temel hak ve hürriyetlerinin güvenliğini sağlamanın, ona teslim edilen mal ve paranın güvenliğini sağlamaktan daha önemli ve hayatı olduğu tartışma götürmez.*

²¹ el- Enbiyâ 21/107.

9. Peygamberler de Ümitsizliğe Düşerler

Yûsuf sûresinde (110. âyet) “Geçmişte peygamberlerin bile ümitsizliğe düştükleri ve ümmetleri tarafından büsbütün yalancılıkla itham edildikleri zamanlar olmuştur. İşte bizim yardımımız tam o sırada imdatlarına yetişmiştir...” buyrulmaktadır. Peygamberlerin görevlendirilmelerinin ardında bir kudretin bulunuşu iyi yönlü çalışmaktadır: insanlara ilâhî mesajı aktarmakla görevlendirilen elçiler, tarihsel tecrübeyle bilmektedirler ki bu görev ya tamamlanacak ya da bu ölünecektir. Tarih öldürülen elçilerin sicilini tutmaktadır. Elçilik görevinden istifa etmek veya bu iş bana ağır geldi, can güvenliğim yok diyerek vazgeçmek gibi bir alternatif elçilere hiçbir zaman sunulmamıştır. Hz. Peygamber’in hayatından bunu örnekleyecek birçok olay aktarılabilir: “Güneşi sağ elime ayı sol elime koysalar, Allah işini tamamlamamadan ben bu işten vazgeçmem” diyen Hz. Peygamber, aslında bu işten vazgeçme şansının olmadığını da biliyordu. Zira o şu âyetin de muhatabı olan bir elçidir: “Eğer görevini yerine getirmezsen seni şah damarından yakalarız”²² âyetinin muhatabı olduğunun farkındadır.

10. Mûcizeler

Mûcizeler, tabiat yasalarını değil alışkanlıklarımızı bozan olaylardır. Tabiatta bir yasalılığın olduğunu bildiğimize göre, mûcizeleri tabiatın yasalarını alt üst eden müdahaleler olarak yorumlamak Allah’ın *Sünnetinde*, *Sıbğasında* ve *Fitratında* değişme bulamazsın, diyen âyetlerle paradoksal bir durum yarattı. Zira bu üç ifade Allah’ın yaratma kanunlarıyla olan ilişki biçimini, *yasalarda değişmezlik olduğu* şeklinde tanımlamaktadır.

Ancak mûcizelerin bizim bilmediğimiz başka yasalara göre cereyan etmeleri *imkân dahilindedir*. Kelâmcılar mûcizeleri tanımlarken *hariku’l-‘âde* yani alışkanlıklarımızı bozan, tanımlamasında bulunurlar. Zira hem filozoflar hem de kelâmcılar

²² el-Hakkâ 69/44-46.

tarafından *mümkün* bir alan olarak tanımlandığına göre, Allah'ın bizim bilmediğimiz kanunları aktüelleştirerek insanları şaşkırtan, âciz bırakan müdahalelerde bulunmasını engelleyen bir durum söz konusu olamaz. Âyette ifade edildiği gibi:

“Sana mûcize vermeyişimizin sebebi, daha önce mûcize verdiğimiz kavimlerin onları inkâr ederek helâk olmalarıdır.”²³

“Müşrikler, ona Tanrısından açıkça görebileceğimiz bir mûcize indirilseydi ya, demektedirler. Sen onlara de ki: “Allah'ın gücü bir mûcize indirmeye yeter. Fakat onların çoğu bilmezler.”²⁴

“Küfürde direnen kimseler “Muhammed'e Tanrısından açıkça görebileceğimiz bir mûcize indirilseydi ya! Diyorlar. Ey Peygamber! Sen sadece bir uyarıcısın (mûcize göstermekle yükümlü değilsin). Her kavmin bir yol göstericisi olmuştur.”²⁵

“Veyahut altından bir köşkün olmalı, ya da göğe çıkmalısın; fakat bize oradan okuyacağımız somut bir kitap getirmedikçe, göğe çıktığına da aslâ inanmayız.” Ey peygamber! De ki: “Fesühannallah! Bunu nasıl söylersiniz? Ben sadece bir insanım ve yalnızca bir uyarıcıyım.”²⁶

Mûcize meydan okumayla, teknik ifadesiyle *tehaddi* ile gerçekleşen şeydir. Meydan okuma olmadan mûcizeden bahsedilemez. Hz. Peygamber'in müşriklere meydan okumak için başvurduğu yegâne şey Kur'an'dır. “Kendinize güveniyorsanız bir benzerini getiriniz” şeklinde devam eden meydan okuma âyetlerinden bunu takip etmek mümkündür. Bunun dışında Hz. Peygamber'e mûcizeler atfetmek, İslâm ümmetinin muhayyilesinin ürettiklerinden ibaret görünmektedir.

²³ el- İsrâ 17/59.

²⁴ el- En'âm 6/37.

²⁵ er- Ra'd 13/7.

²⁶ el- İsrâ 17/93